ՀԱՄԱՌՕՏ ԱԿՆԱՐԿ
ՍՈՒՐԲ ԽԱՉ ՀԱՅՑ. ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Քսաներորդ դարու սկիզբը սակաւաթիւ էր պանդխտացած հայերու թիւը Լոս Անճելըսի մէջ։ Այդ թուականներուն եկեղեցական-ազգային համայնքի մը կորիզը հիմնուեցաւ 50-100 հոգիով։

Հայրենիքի կարօտով ապրող հայ պանդուխտները, արդարեւ հաւաքուելով Կիրակի եւ տօնական օրերուն քոյր եկեղեցւոյ եւ կամ մատուռի մը մէջ, իրենց աղօթքներով ամուր կը պահէին պապենական իրենց սուրբ հաւատքը։

1916-ի անդամական ընդհանուր ժողովի որոշումով, հովուական պաշտօնի կը կոչուի Ֆրեզնոյի Սուրբ Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Աւագ Սարկաւագ եւ ուսուցիչ Միհրան Մելիքեանը։

Մարտ 16, 1917-ին, Բրշ. Միհրան Մելիքեան սարկաւագը, ձեռամբ Գերշ. Տ. Բաբգէն Եպս. Կիւլէսէրեանի, քահանայ կը ձեռնադրուի վերակոչուելով Տ. Ատոմ Քհնյ. Մելիքեան, եւ կը նշանակուի Հոգեւոր Հովիւ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ։

1921-ի Յունուարին, անդամական ընդհանուր ժողովը սեպհական եկեղեցի ունենալու որոշումը կ՛առնէ ու այդ նպատակաւ կը ձեռնարկէ հանգանակային արշաւի, որմէ կը գոյանայ 5,000 տոլար։ Ապա Տէր Ատոմ Քհնյ. կը շրջի Ամերիկայի գաղութները եւ դժուարին պայմաններու մէջ կը յաջողի հանգանակել 21,179 տոլար, որուն 10,305 տոլարը հանգանակուած էր Լոս Անճելըս բնակող հայոց կողմէ։

Մարտ 26, 1922-ին, ձեռամբ Գերպ. Տ. Վարդան Ծ. Վրդ. Գասպարեանի, կը կատարուի եկեղեցւոյ հիմնադրութեան արարողութիւնը։ Եկեղեցւոյ շինութիւնը կ՛աւարտի 1923-ին, եւ ձեռամբ Գերպ. Տ. Տիրայր Ծ. Վրդ. Մարգարեանի կը կատարուի օծման արարողութիւնը եւ եկեղեցին կ՛անուանուի Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Խաչ Եկեղեցի։

Այս խանդավառ միջոցին կը կազմուի Թորգոմեան երգչախումբը, իսկ տիկնանց միութիւնը իր ժրաջան գործունէութեամբ, նեցուկ կը դառնայ եկեղեցւոյ բարեզարդման աշխատանքներուն։ Երկար տարիներ Սուրբ Խաչ Եկեղեցին իր կրօնական եւ ազգային առաքելութեամբ հանդիսացած է այս գաղութին մայր եկեղեցին։

1959-ին, եկեղեցւոյ անդամական ընդհանուր ժողովի փափաքով եւ միահամուռ որոշումով, Սուրբ Խաչ Եկեղեցին մտաւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հովանաւորութեան ներքեւ։

1961 Յունուարին եկեղեցւոյս հոգեւոր հովիւի պաշտօնին հրաւիրուեցաւ Հոգշ. Տ. Սմբատ Վրդ. Լափան-

եան, որ աւելի քան 13 տարիներ մեծ նուիրումով ծառայեց եկեղեցւոյս եւ հայ համայնքին, ապա ընտրուեցաւ Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմի առաջին Առաջնորդ։

Սուրբ Խաչ Եկեղեցին շարունակեց իր գոյութիւնն ու առաքելութիւնը կառուցման սկզբնական վայրին մէջ (Մէյփըլ եւ 20-րդ փողոցին անկիւնը), մինչեւ 1978 թուականը։

Միջավայրի Վատթարացումը, ծխականներու հետզհետէ եկեղեցւոյ մերձակայքէն հեռանալը, եւ նոր եկեղեցիներու հիմնադրութիւնը պատճառ հանդիսացան Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ տեղափոխութեան։

Եկեղեցւոյս ծխական համայնքի հանգանակութեամբ եւ ջանքերով, հինգ

արտավար տարածութեամբ կալուած գնուեցաւ Մոնթեպելլոյի Լինքըլն Փողոցի եւ Մոնթեպելլոյ պողոտայի անկիւնը։ Հողին գինն էր 193,000.00 տոլար եւ յաւելեալ ծախսերով հասաւ 235,000.00-ի, որ ամբողջութեամբ վճարուեցաւ։ Նոր եկեղեցւոյ հիմնարկէքի արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Յունիս 1, 1980-ին, ձեռամբ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Եփրեմ Եպս. Թապագեանի, մասնակցութեամբ Գերշ. Տ. Սմբատ Արքեպս. Լափաճեանի եւ եկեղեցւոյ հովիւ Արժ. Տ. Նարեկ Աւ. Քհնյ. Շրիգեանի։ Ճարտարապետութիւնը վստահուած էր Պրն. Աշոտ Դուրեանի։

Իշխանական նուիրատուութիւններով մասնակցեցան Բաղրամեան ընտանիքը, կառուցանելու «Բաղրամեան» սրահը։ Իսկ Տէր եւ Տիկին Ճորճ Թումանեան՝ կառուցանելու «Թումանեան» սրահը։ Եկեղեցւոյ կառուցման բարերարութիւնը ստանձնեցին Տէր եւ Տիկին Լեւոն եւ Զապէլ Իգնատոսեաններ եւ 16 կնքահայր բարերարներ։ Կիրակի, Սեպտեմբեր 6, 1981ին, նորակառոյց Մայր Տաճարին մէջ իր առաջին Ս. Պատարագը մատոյց հոգեւոր հովիւ Արժ. Տ. Նարեկ Աւ. Քհնյ. Շրիգեան։

Կիրակի, Նոյեմբեր 11, 1984ին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Կաթողիկոս, մասնակցութեամբ Գերշ. Տ. Սմբատ Արք. Լափաճեանի, Թեմիս Առաջնորդ Գերշ. Տ. Եփրեմ Եպս. Թապագեանի, Արեւելեան Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Մեսրոպ Եպս. Աշճեանի եւ հոգեւոր հովիւ Տ. Նարեկ Քհնյ. Շրիգեանի, Մայր Տաճարի օծումը կատարեց։

Յունիս 23, 1996-ին հովուապետական օրհնաբեր առաջին այցելութեամբ Ս. Խաչ Մայր Տաճար ժամանեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ներբնտիր Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետ, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցանեց եւ հայրապետական հոգեշունչ պատգամ

փոխանցեց հաւատացեալներուն։

Կիրակի, Հոկտեմբեր 26, 1997-ին փառաշուք կերպով տօնուեցաւ Մայր Տաճարիս 75-ամեակը։ Առաւօտուն Ս. եւ անմահ Պատարագը մատոյց բեմիս բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Տ. Մուշեղ Եպս. Մարտիրոսեան։ Ապա հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ եկեղեցւոյս ննջեցեալ նախկին հոգեւոր հովիւներուն եւ հոգաբարձութեան անդամներուն հոգիներու խաղաղութեան համար։ Այս տարի, յընթացս Ս. Պատարագի, կարդացուեցաւ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետի Օրհնութեան Գիրը։ Ապա «Բաղրամեան» սրահին մէջ, շարունակուեցաւ Տաճարիս 75 ամեակին նուիրուած տօնակատարութիւնը, հովանաւորութեամբ Առաջնորդ Սրբազան Հօր, մասնակցութեամբ Ազգային Վարչութեան եւ հաւատացեալներու հոծ ներկայութեամբ։

Մայիս 30, 1998-ին, խանդավառ մթնոլորտի մէջ, տեղի ունեցաւ Գերշ Տ. Սմբատ Արք. Լափաճեանի Քահանայական ձեռնադրութեան եւ օծման 40-ամեակի մեծարանքի ճաշկերոյթը։ Այդ տարի, վեր առնուեցաւ Սրբազան Հօր եկեղեցւոյս եւ Արեւմտեան մեր թեմին մատուցած երկարամեայ վաստակը։

Շաբաթ, Մայիս 12, 2001-ը յիշատակելի օր մը եղաւ Մոնթեպելլոյի եւ շրջակայ հայ համայնքին, երբ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը իր օրհնաբեր այցելութիւնը շնորհեց Սուրբ Խաչ Մայր Տաճարիս, ներկայութեամբ Գերշ. Տ. Վաչէ Արք. Յովսէփեանի, Գերշ. Տ. Սմբատ Արք. Լափաճեանի եւ Գերշ. Տ. Մուշեղ Եպս. Մարտիրոսեանի, հոգեւորականաց դասուն եւ բազմահարիւր հայ հաւատացեալներու։ Վեհափառ Հայրապետը իր աղօթքին եւ հոգեւոր պատգամին ընդմէջէն անդրադարձաւ ու վեր առաւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ միասնականութիւնը։

Մայր Տաճարիս 80-ամեայ պատմութեան մէջ ամենայատկանշական թուականը պէտք է համարել Հոկտեմբեր 19, 2001 թուականը։ Այդ օր եկեղեցւոյս մէջ փառաշուք կերպով կատարուեցաւ Հայաստանի մէջ Քրիստոնէութեան պետական կրօնի հռչակման 1700-ամեակի տօնակատարութիւնը։

Սոյն հանդիսութիւնը կը հովանաւորէր Թեմիս բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Տ. Մուշեղ Սրբազան Մարտիրոսեան, մասնակցութեամբ Գերշ. Տ. Սմբատ Արք. Լափաճեանի, հոգեւոր հովիւներու՝ Արժ. Տ. Հրանդ Քհնյ. Երէցեանի եւ Արժ. Տ. Խորէն Քհնյ. Պապօշեանի։ Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցեցաւ եկեղեցւոյս Դպրաց Դասը։ Կրօնական եւ պատմական դէմքերը ներկայացուցին Ազգ. Մեսրոպեան Վարժարանի աշակերտները։ Հայաստանի մէջ Քրիստոնէութեան պետական կրօնի հռչակման 1700-ամեակի տօնակատարութիւնը առիթ մը եղաւ, որ շրջանիս հայութիւնը վերանորոգուի մեր Փրկչին Յիսուս Քրիստոսի ու մեր նախնիքներու քրիստոնէական հաւատքի զօրութեամբ։

Փետրուար 8-ին, հովանաւորութեամբ Թեմիս

բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Տ. Մուշեղ Եպս. Մարտիրոսեանի, մասնակցութեամբ հոգեւորականաց դասուն եւ ներկայութեամբ ծխականներու՝ տօնուեցաւ Գերշ. Տ. Սմբատ Արք. Լափաճեանի ծննդեան 75-ամեակը: Պատուոյ սեղանին ետեւ դրուած պաստառին վրայի նշանախօսքը "Archbishop Lapajian we love you" կը ցոլացնէր համայնքիս եւ Սուրբ Խաչ Մայր Տաճարիս մեծ ընտանիքին յարգանքը Սրբազան Հօր հանդէպ:

Շաբաթ, Նոյեմբեր 1, 2003-ին, հովանաւորութեամբ Առաջնորդ Սրբազան Հօր, մասնակցութեամբ Ազգային Վարչութեան, հոգաբարձութեան եւ երեսփոխաններու, միութենական ներկայացուցիչներու եւ հաւատացեալներու հոծ ներկայութեամբ, փառաշուք կերպով տօնախմբուեցաւ Ս. Խաչ Մայր Տաճարի 80-ամեակին նուիրուած ճաշկերոյթ ձեռնարկը եւ մոմավառութիւնը:

Կիրակի օրերու Սուրբ եւ անմահ Պատարագը, անգլերէն թարգմանութեամբ կը ցուցադրուի հեռատեսիլի միջոցաւ, որպէսզի այն հաւատացեալները որոնք հայերէն չեն գիտեր, կարենան հետեւիլ Սուրբ Պատարագի արարողութեան եւ աղօթքներուն:

Մայր Տաճարիս հովանիին ներքեւ գործող մարմինները հետեւեալներն են.-

Դպրաց Դաս
Տիկնանց Օժանդակ Մարմին
Կիրակնօրեայ Վարժարան
Պատանեաց Խումբ

Տիկնանց Օժանդակ Մարմնին գերագոյն նպատակն է ծառայել Ս. Խաչ Մայր Տաճարին՝ սատարելով անոր պայծառացման եւ վերելքին: Տիկնանց Օժանդակ Մարմինը եկեղեցւոյս հիմնադրութեան օրերէն մինչեւ այսօր պատնէշի վրայ է եւ հոգաբարձական կազմին աջ բազուկը: Այս մարմինը իր նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը կը բերէ եկեղեցւոյ բոլոր կրօնական հանդիսութիւններուն, մանաւանդ Սուրբ Ծննդեան, Սուրբ Յարութեան, Ս. Աստուածածնայ, եւ Խաչվերացին:

Մայր Տաճարի Կիրակնօրեայ Վարժարանը ամէն տարի Սեպտեմբերին, Խաչվերացի տօնէն մինչեւ Մայիս, իր դռները բաց կը պահէ շրջանիս փոքրիկներուն եւ պարման-պարմանուհիներուն, անոնց ուսուցանելով Քրիստոնէական հաւատք, հիմնուելով Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ դաւանանքին: Կիրակնօրեայ Վարժարանի ուսուցչական կազմը կամաւոր է, եւ վարժարանի նախկին աշակերտուհիներէն ոմանք ներկայիս ուսուցչական անձնակազմին մէջ են:

Եկեղեցւոյս պատանեկան խումբը իր հաւաքոյթները կ'ունենայ ամսական դրութեամբ, ի մի հաւաքելով 13-18 տարեկան պատանիներ, իրենց մէջ զօրացնելով Քրիստոնէական հաւատքը, պահելով զիրենք բարոյական եւ ընկերային առողջ մթնոլորտի մէջ: Պատանեկան խումբի հաւաքոյթներու զուգահեռ ամէն տարի Յուլիս ամսուան ընթացքին, շաբաթուան մը տեւողութեամբ տեղի կ'ունենայ «Լուսաշող Ճամբար»ը, ուր մասնակցող փոքրիկներ եւ պատանիներ կը սորվին Աստուածաշունչի ճշմարտութիւնները, եւ մարզական խաղերով ուրախ ժամանակ կ'անցընեն, առաջնորդութեամբ նուիրեալ կամաւորներու:

Յուլիս 17, 2010-ին ի Տէր հանգեաւ Հոգելոյս Սմբատ Արք. Լափաճեանը: Որպէս Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ երկարամեայ Հովիւ, Հոգեւոր Տեսուչ, եւ Արեւմտեան Թեմին առաջին Առաջնորդ, իր յիշատակը երկար ժամանակ անմար պիտի մնայ մեր յիշողութեան մէջ: Հոգելոյս Սրբազանի փափաքով իր գերեզմանը կը գտնուի Մայր Տաճարի մուտքին հիւսիսային կողմը: Նաեւ Հոգելոյս Սրբազանի փափաքով, Հոգեւոր Հովիւներու եւ Հոգաբարձութեան ջանքերով իր նախկին գրասենեակը նորոգուեցաւ եւ վերածուեցաւ թանգարան-գրադարանի, ուր ամփոփուած եւ դասաւորուած են Սրբազան Հօր թանկարժէք իրերը եւ կրօնական գիրքերու հաւաքածոն:

Եզրափակելով եկեղեցւոյս 96 տարիներու պատմութիւնը՝ Մայր Տաճարիս անցեալի թէ ներկայի հոգեւոր հովիւները, երեսփոխանական եւ հոգաբարձական հիմնադիր ու ժամանակակից բոլոր կազմերը առ բարձրեալն Աստուած ու մեր Փրկչին Յիսուս Քրիստոսի կ'առաքեն գոհութեան օրհներգութիւններ, արտեւանդ շնորհակալութիւն կը յայտնեն եկեղեցւոյս սատար հանդիսացող Տիկնանց Միութեան, Կիրակնօրեայ Վարժարանին, դպրաց դասին, սարկաւագաց դասին, եւ վերջապէս եկեղեցւոյս հաւատացեալներուն, որոնց զօրակցութեամբ Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Խաչ Մայր Տաճարը կը շարունակէ իր սրբազան առաքելութիւնը անաղարտ պահելով մեր պապերու քրիստոնէական հաւատքը:

Յարգանք մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած եկեղեցւոյս բարերարներուն եւ անդամ-անդամուհիներուն, որոնք գործեցին ու անցան եւ մեզի թողուցին այս թանկագին ժառանգը որպէս աւանդ, փոխանցելի՝ մեր յաջորդներուն:

Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի:

ՍՈՒՐԲ ԽԱՉ ՀԱՅՑ. ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՀՈԳԵՒՈՐ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Արժ. Տ Ատոմ Աւ. Քհնյ. Մելիքեան 1917-1935
Գերպ. Տ. Վահրամ Ծ. Վրդ. Նազարէթեան 1935
Արժ. Տ. Թադէոս Քհնյ. Ապանեան 1936
Արժ. Տ. Վահան Աւ. Քհնյ. Կիւլտալեան 1936
Արժ. Տ. Թադէոս Քհնյ. Ապանեան 1936
Հոգշ. Տ. Գեղամ Վրդ. Քասիմեան 1937–1946
Հոգշ. Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Արապեան 1946–47
Գերշ. Տ. Մամբրէ Արք. Գալֆայեան 1947
Հոգշ. Տ. Տիրայր Վրդ Տէրվիշեան 1950
Արժ. Տ. Արսէն Քհնյ. Սիմէոնեանց 1953
Արժ. Տ. Եղիշէ Քհնյ. Գասպարեան 1955
Արժ. Տ. Գուրգէն Քհնյ. Գուտուլեան 1956
Արժ. Տ. Եղիշէ Աւ. Քհնյ. Մխիթարեան 1960
Հոգշ. Տ. Վահրամ Վրդ. Եղիայեան 1960
Հոգշ. Տ. Սմբատ Վրդ. Լափաճեան 1961–73
Հոգշ. Տ. Պետրոս Վրդ. Պէրպէրեան 1974–75
Հոգշ. Տ. Եղիշէ Վրդ. Մանճիկեան 1975–77
Արժ. Տ. Նարեկ Աւ. Քհնյ Ծրիգեան 1977–85
Արժ. Տ. Բարգէն Քհնյ. Մանուէլեան 1983–96
Արժ. Տ. Խորէն Քհնյ. Պապօշեան 1996–04
Արժ. Տ. Հրանդ Քհնյ. Երէցեան 2001–04
Արժ. Տ. Նարեկ Աւ. Քհնյ. Փեհլիվանեան 2004–13
Արժ. Տ. Աշոտ Քհնյ. Գամպուրեան 2004
Գերպ. Տ. Միւռոն Ծ. Վրդ. Ազնիկեան 2013

BRIEF HISTORY
OF HOLY CROSS ARMENIAN APOSTOLIC CATHEDRAL
(Montebello)

The number of immigrant Armenians in Los Angeles at the beginning of the twentieth century was still very few. However, the core of Armenian national and spiritual life was already established among the few dozen Armenians already here. By gathering on Sundays or holidays in sister churches and chapels, Armenians kept the old traditions alive through centuries –old prayers and their faith.

The 1916 annual general membership meeting decided to elect as pastor Archdeacon Mihran Melikian of Fresno's Holy Trinity Church. On March 16, 1917, he was ordained a priest by Bishop Papken Guleserian, and was renamed Father Adom Melikian.

Subsequent to the 1921 annual general membership meeting, a major fundraising effort was initiated, which resulted in collecting $5,000.00. Father Adom also toured various communities around America, and under difficult circumstances managed to collect $21,179.00, of which $10,305.00 was donated by Armenians in Los Angeles.

On March 26, 1922, Very Reverend Father Vartan Kasbarian officiated at the founding of the church. Construction of the church was completed in 1923, and the consecration was officiated by Very Reverend Father Dirayr Markarian. The church was named Holy Cross Armenian Apostolic Church. Around the same period, the Torkomian Choir was also organized. The Ladies Aid worked hard to beautify and improve the church. Through many long years Holy Cross Church remained the main spiritual home of this community's religious and national life.

The 1959 general membership meeting unanimously decided to affiliate Holy Cross Church under the auspices of the Catholicossate of Cilicia.

In January 1961, Very Reverend Father Sumbat Lapajian was appointed as pastor of Holy Cross Church. He served diligently for 13 years the church and community, and was subsequently elected as the first Prelate of the Western United States.

The original location of Holy Cross Church was near the corner of Maple and 20th Street until 1978. Deterioration of the surrounding neighborhoods, gradual urbanization of parishioners and the establishment of new Armenian churches in Los Angeles, all led to the relocation of Holy Cross Church. Through the fundraising efforts of the community, a five-acre parcel of land was purchased near the corner of Lincoln Avenue and Montebello

Boulevard in Montebello for $235,000.00. This amount was entirely paid off. The groundbreaking ceremony of the new church took place on June 1, 1980, under the auspices of Prelate Bishop Yeprem Tabakian, with the participation of Archbishop Sumbat Lapajian and pastor Archpriest Rev. Father Nareg Shrikian.

The architectural plans were entrusted to Mr. Ashot Dorian. Major financial support was provided by the Bagramian family and Mr. George Tumanjan and Family. The sponsors of the church were Mr. & Mrs. Levon and Zabel Iknadossian and 16 godfathers.

The first Holy Mass of the new Holy Cross Cathedral was celebrated by Archpriest Rev. Father Shrikian on September 6, 1981. The consecration of the cathedral was performed by His Holiness Karekin II of the Great House of Cilicia on November 11, 1984, with the presence of Archbishop Sumbat Lapajian, Archbishop Mesrob Ashjian, Prelate Bishop Yeprem Tabakian, and Rev. Father Nareg Shrikian.

On June 23, 1996 the newly elected Catholicos of the Great of House Cilicia, His Holiness Aram I, graced our community with his inaugural pontifical visit and inspiring message.

On Sunday, October 26, 1997, with much pomp and circumstance our Holy Cross Cathedral's 75th anniversary was celebrated. The day's Mass was celebrated by our Prelate Bishop Moushegh Mardirossian. A fitting Requiem Service was performed for all our departed past Pastors and Board Members.

Archbishop Sumbat Lapajian's 40th anniversary of ordination and consecration into the Sacred Priesthood was celebrated on May 30, 1998, where Surpazan's achievements were lauded.

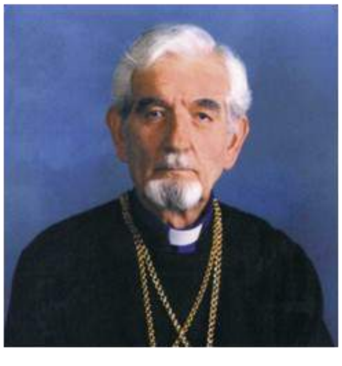

A memorable day in our church's history was May 12, 2001, when His Holiness Karekin II Catholicos of All armenians of Holy Etchmiadzin paid a pontifical visit to Montebello and our Cathedral. His Holiness was accompanied by Archbishop Vatche Hovsepian, Archbishop Sumbat Lapajian and Bishop Moushegh Mardirossian, as well as hundreds of faithful. Through his prayers and messages, His Holiness remarked on the unity of the Armenian Apostolic Church.

Perhaps the most significant event in Holy Cross Church's 80-year history was the celebration of the 1700th anniversary of the founding of the Armenian Apostolic Church. The celebration took place on October 19, 2001, organized under the auspices of the Western Prelacy of the United States. Prelate Bishop Moushegh Mardirossian, Archbishop Sumbat Lapajian, Rev. Father Hrant Yeretzian and Rev. Father Khoren Babouchian participated in the grand celebratory program, as did the church choir. Students from Armenian Mesrobian School presented significant events and biographies from our church's rich history.

In the period of five years following the 75the anniversary, two additional monuments were erected. The khatchkar on the southern corner of the main entrance by Mr. Suren Lusikyan, and donated by Mr. & Mrs. Zolak & Genia Genofkian. Also on the northern corner of the entrance, a memorial tower was erected for the benefactors of our Cathedral, donated by Mr. Ralph Karapetian and family, in memory of his wife Vartik Karapetian. For the past 80 years the Holy Cross Cathedral has been a beacon of our Christian faith for all of the Greater Los Angeles Armenians.

Our church's 80th anniversary celebration took place on November 1, 2003 under the auspices of the Prelate, H.E. Archbishop Moushegh Mardirossian and the Executive Council, and numerous parishioners in attendance. During the banquet candle-lighting ceremony took place.

The Holy Badarak celebrated by our Pastors is televised in English translation on our Cathedral screens so that our non-Armenian speaking parishioners follow the prayers and understand their meaning. This program was donated by a generous gift from Mr. & Mrs. Alfred & Helen Manookian.

The Ladies Aid, the Sunday School and the Youth Group function under the leadership of our Pastors and the Board of Trustees. The Ladies Aid members, all of them volunteers, is the true back bone of the Board of Trustees. Since the foundation of our church, continuing through the present, the Ladies Aid group supports our Cathedral by having monthly dinners and special functions, such as Easter, the Blessing of the Grapes and the Exaltation of the Holy Cross.

The Sunday School, staffed by volunteers, starts in mid-September during the Feast of the Exaltation of the Holy Cross and ends in May. The classes extend from Kindergarten to High School. Some of our Sunday School teachers have been previous students of the school themselves.

Our Youth Group consists of youths between the ages of 13 and 18. They gather once in as month and learn our Christian heritage, the Bible, and participate in youth activities.

Also, once a year our Camp Shining Light, gathers in the month of July for summer camp activities in a clean and spiritual atmosphere. Our youth is the future of our Cathedral and our Community. They deserve our support and encouragement.

Our beloved Surpazan Sumbat Lapajian entered his eternal rest on July 17, 2010. He was our Cathedral's longtime Pastor, Dean, and also the first Prelate of our Western Prelacy. His grave is located at the north side of the Cathedral entrance. His previous office renovated and converted into a library-museum where we find his memorabilia and his rich religious library.

To conclude this brief history of our Church/Cathedral's 96th anniversary, we praise the Armenian Apostolic Church and bless the memory of our forefathers who erected this Church brick by brick and passed her to us as our most beloved spiritual heritage to be transferred to our followers.

The pastors and the Board of Trustees along with the national representative bodies reaffirm one faith in our Lord and Savior Jesus Christ. With the help of the Western Prelacy of the Armenian Apostolic Church, the Ladies Aid, the choir, Sunday School, Youth Group and our sister organizations, the Holy Cross Cathedral is assured of continuing its mission to future generations. May Almighty God give peace to all of our departed clergy, board of trustees and the deceased members.

Pastors who served our Cathedral:

- Archpriest Rev. Father Adom Melikian 1917-1935
- Most Rev. Father Wahram Nazaretian 1935
- Rev. Father Tateos Abajian 1936
- Archpriest Rev. Father Vahan Guldalian 1936
- Rev. Father Tateos Abajian 1936
- Right Rev. Kegham Vartabed Kassimian 1937-1946
- Right Rev. Ghevont Vartabed Arabian 1946-47
- His Grace Archbishop Mampre Kalfayan 1947
- Right Rev. Dirayr Vartabed Dervishian
- Rev. Father Arsen Simeoniantz
- Archpriest Rev. Father Yeghishe Mkhitarian
- Rev. Father Kourken Koudoulian
- Right Rev. Vahram Vartabed Yeghiayan
- Right Rev. Sumbat Vartabed Lapajian
- Right Rev. Bedros Vartabed Berberian
- Right Rev. Yeghishe Vartabed Manjikian
- Archpriest Rev. Father Nareg Shrikian
- Rev. Father Papken Manuelian
- Rev. Father Khoren Babouchian
- Rev. Father Hrant Yeretzian
- Archpriest Rev. Father Nareg Pehlivanian 2004
- Rev. Father Ashod Kambourian 2004
- Most Rev. Father Muron Aznikian 2013

Աւանդութիւն:
Նորամուծութիւն:
Գերազանցութիւն:
Tradition.
Innovation.
Excellence.
MESROBIAN HIGH SCHOOL:

Mesrobian

Mesrobian School Board of Trustees 1965